

Milan Kleč: *Plastika*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

Treba bi bilo imeti čas in sočasno tvorbo pisave pretresti z vseh pomembnih vidikov, ki bi jih združil pod pojem: kako pišejo. Tu ne mislim na to, v kakšnih razmerah pišejo, ali veliko popravljajo, kaj jim je pri tem potrebno, kdaj so zadovoljni z napisanim itd. – bolj bi šlo za to, "kako je nekaj napisano", se pravi, kakšni so stavki, kako že pri znanem pripovedovanju, se pravi jezikovnem "vlečenju testa", deleži domiselnost, kako se v njem razpleta misel, opis, razpoloženje, morebitna kritika ali posmeh, kako teče ritem, se zapleta in razpleta naposled sama zgodba ... To so pač postopki in elementi pripovedi, ki pričajo ali ne pričajo o izvirni in s tem privlačno napisani prozi, čeprav s tem še ni rečeno, da je tekst sijajen ali vsaj dober, saj k temu sodijo tudi same življenjske okoliščine ali model resničnosti, ki mora biti samosvoj in pristen. Kolikor opazujem naš svet recenzentstva in kritike ali drugih prikazov knjig, o tem tako rekoč nihče ne piše. A vsaj zame so to pomembne stvari, brez katerih niti ni mogoče govoriti o pravi literaturi. To je, domnevam, tako zato, ker že na neki začetni stopnji, ki jo predstavlja šola, ni pravega pogovora, kaj šele pouka o pisanju – in vsega tega zato v medijih niti ni pričakovati.

Bral sem Klečevo *Plastiko*, zajetno zbirko kratkih zgodb ali morda tudi novel. Ne trdim za celoto, torej vseh menda dvainštiridesetih zgodb, da so napisane, kakor sem prej nakazal, toda večina je zelo dobrih, če ne vrhunskih, vsekakor pa takšnih, da bi jih priporočal tistim, ki nameravajo orati po literarnem polju in ne vedo prav – ali celo nočejo vedeti –, kaj je za to potrebno.

Milan Kleč (1954) je doslej napisal veliko: okoli petindvajset knjig proze in pesniških zbirk, ob tem pa še dober ducat dramskih tekstov, radijskih iger in scenarijev. Verjetno ta zavidljiva količina del priča o tisti kondiciji pisanja, ki v srečnejših okoliščinah prispeva k temu, da človek le doseže neko maksimalno

vednost in vpogled v potrebe pravega pripovedništva, v tem primeru kratke proze, če naj ta ustreza zahtevam kakovostne stvaritve. Sicer lahko rečem, da ne poznam vseh Klečevih del, precej pa sem seznanjen z njegovo prozo, s t. i. kratkimi zgodbami, pri katerih je v glavnem v rastoči, športno povedano vedno boljši formi in je gotovo eden najboljših piscev te zvrsti.

Z zadnjo knjigo pa sploh: tu se je utrdil pri neki svoji, čisto individualni pisavi, ki modelira največkrat osamljenega moškega v okoliščinah z žensko, toda tematsko posega tudi na druga področja urbanega življenja, pri čemer pa bralec za soočenji in "obračuni" prvoosebnega pripovedovalca s svojimi partnericami in drugimi neredko zazna njegovo prikrito stisko in bolečino. Tako zgodba ni videti umetelna, marveč pristna in prepričljiva. Junakov odnos do ženske je sicer prvinsko egoističen, z nekim nezadržnim gonom po erotični izpolnitvi, ki ne priznava pogojev, a ker je ton pisave pogosto igriv ali ironičen, vehementno ravnanje ni izraz njegovega nasilja, saj ga je mogoče razumeti tudi kot litoto; tudi nizko, obsceno besedje, ki se tu in tam nenadoma izluži iz "želje" oziroma iz erotične štimunge, ni tuja, hotena provokacija. Včasih se zadeva proti pričakovanju obrne celo v nasprotno smer, proč od "ekscesa", se razelektri kot "štos".

Zdaj bi za ta stališča bilo treba iz te *Plastike* navesti nekaj življenjskih primerov. Vendar mi ni do tega; to naj bo početje drugega, širšega spisa, katerega namen bi posebej bil raziskati stopnje in ravni dogajanja, od realističnih do fantazijskih in mešanih, kajti pripovedovalec se suvereno giblje med normalnimi, četudi mestoma dokaj banalnimi položaji, a tudi izmišljenimi, včasih malce čudaškimi "razmerami", ki so kot nalašč za spretnega oblikovalca, saj mu ponujajo dovolj svobodnega prostora za jezikovno-slogovne posebnosti, ki niso toliko v metaforiki kot načinu gradnje fraze oziroma jezikovne periode. V zvezi z njimi je treba omeniti, da so v najboljših primerih, ki pa so pogosti, mojstrske; pripovedovalec – kar zadeva jezik – zna za dosego dobrega učinka uporabljati dramatične geste, se poigravati z govorico, ponavljati, se oddaljevati in spet približevati tistemu, kar je bilo izrečeno, zanikati in znova zatrjevati, vztrajati na tanki meji lascivnega, zastajati in zavlačevati, se ironično označiti na svoj račun – in tako ustvariti napeto, ponekod tudi fantastično-komično vzdušje. Navadno zato njegovo oblikovanje ni preprosto, temveč prej komplicirano, toda premišljeno, logično. Kolikor ima zgodba nazadnje dober razplet (da se npr. "razdrasa", kot bi rekel stari Levstik, brez kakšnega sentimentalnega razloga), učinkuje na sicer stisnjenem prostoru kot velika slika iz življenja na koncu že "starajočega" se pripovedovalca.

Dejal bi, da se danes kar precej mlajših, v resnici še začetniških peres proslavlja kot velikih stvariteljev kratke zgodbe. To se dogaja neupravičeno; med njihovimi deli je veliko praznega in ohlapnega, četudi modelirajo kakšne "nazovi-tabu" teme. Kdor bo hotel kaj veljati, ne bo mogel mimo šole, ki jo ponuja Klečevo vrhunsko zgodbopisje.